

gondolkodásban fogalmakat csak más fogalmak határolnak, az ebből származó képfelfogásban képeket is csak más képek metszhetnek ki a világból, pontosabban, a képek csak a világból kimetszve, más képek által határolva foghatók fel képként. Falakat szinte minden kultúrában díszítenek képek, de csak a reneszánsz utáni Európában válik hangsúlyossá a képek *kerete*, lehatároltsága. Nem véletlen, hogy a „kép” és a „művészet” kategóriája a klasszikus esztétikában a fantázia alkotta autonóm „belső kép” kategóriájában olvad össze.

A képnek ez a felfogása igazán csak a mozgókép megjelenésével és eluralkodásával rendül meg. A mozgókép esetében a keret már nem értelmezhető a hagyományos módon, hiszen itt a „kép” csak azáltal van lehatárolva, hogy minden *más eltűnik* a sötétben, maga a sötétségből kimetszett látvány pedig állandóan változik. Hagományos értelemben nem képeket látunk a filmben, hanem a film egészét kell képként felfognunk. Ez azonban minden eddigi képtapasztalatunktól különbözik, főként azáltal, hogy ez a „kép” az időben is tagolt. A film-kép nem egy képzetnek rögzített, strukturált képe, hanem e kép *létrejöttének* a képe. Ez fogalmilag sokkal kevésbé ragadható meg, mint egy időben változatlan struktúra, hiszen fogalmaink használhatóságának egyik feltétele jelentéseik szilárdsága. Ez azt eredményezi, hogy a világról alkotott belső képeink a mozgókép alapján másképp tagolódnak, mint eddig, vagyis nem tradicionális fogalmak (képek) mentén. Olyan vizuális sémák jönnek létre, amelyeket nem feltétlenül határolnak más vizuális sémák, hanem például gyakorlati funkciójuk. Ez nem új jelenség, de a reneszánsz óta érvényes képfelfogástól mindenképpen különböző. Ha meggondoljuk, a mondabeli kínai festő, aki besétált és eltűnt festményében, olyan képet festett, amelynek határait nem más képek, hanem valóságos tárgyak határolnak. Ezért viszonya a képhez ugyanolyan, mint a képen kívüli tárgyakhoz. Az individuális alkotásként felfogott képhez viszont kizárólag esztétikai viszonyulás lehetséges, amelynek egyik feltétele minden más gyakorlati viszony felfüggesztése.

A mozgóképkultúra rombolja belső képeinket, mert képei megmutatásával megfosztja őket attól a hozadékától, amit a szellemi kultúra tárházának mozgásával a néző képzeletének munkája ad hozzá. Azonban ez csak annyit jelent, hogy a végtelen térből kimetszett látvány nem a fogalmi lehatároltságon, hanem más gyakorlati viszonyulásokon keresztül illeszkedik vissza ebbe a térbe. A képek helyére olyan audio-vizuális gesztusok kerülnek, amelyek „belső megfelelője” nem feltétlenül a hagyományos művészeti mitológiában van, hanem az élet közvetlen élményeiben. Így ahelyett, hogy a képeket klasszikus fogalmakra fordítanánk le, az érzéki élmények közvetlenül képpé válnak, a képek pedig visszanyerik kultikus szerepüket, amit az elmúlt évszázadokban csak a művészeti kanonizáció szűrőin keresztül jutva tölthettek be.

Számunk szerzői

Jean Guilton francia filozófus

Alain de Penanster francia újságíró, a Francia Katolikus Újságítók Szövetségének tb. elnöke. A témáról könyvet írt.

Somogyi Győző festőművész, Salföld

Márton László író, műfordító

Kovács András Bálint esztéta, szerkesztő

Karátson Gábor író, festő

S. Nagy Katalin szociológus, BME